

การรู้หนังสือของเด็กปฐมวัย: ความท้าทายในโลกยุคดิจิทัล Early Childhood Literacy: Challenges in the Digital World

รัตนาดี รอดภิรมย์* สมพร ชาลีเครือ** และ ลัดดา เชียงนางาม***

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล*,**

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ***

Ratanavadee Rodpirom* Somporn Chaleekhrua** and Ladda Chiengnangarm***

Faculty of Education Vongchavalitkul University*,**

Faculty of Education Northeastern University***

Corresponding author E-mail: ratana2549@gmail.com

(Received: March 13, 2024; Revised: April 26, 2024; Accepted: June 13, 2024)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเรื่องการเรียนรู้หนังสือของเด็กปฐมวัย ในโลกยุคดิจิทัล แก่ผู้ปกครอง ครูปฐมวัย และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก และ 2) เสนอแนะแนวทางการพัฒนา การรู้หนังสือของเด็กปฐมวัย ที่มีการผสมผสานการใช้เทคโนโลยีอย่างสมดุล และเหมาะสมกับวัยของเด็ก

การเรียนรู้หนังสือของเด็กปฐมวัย เป็นการสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ที่สำคัญในชีวิตของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคดิจิทัลที่มีความท้าทายและโอกาสใหม่ ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องหลายประเด็น ยุคนี้เด็กมีโอกาสเข้าถึงข้อมูลและสื่อหลายรูปแบบผ่านอินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์ดิจิทัล ซึ่งอาจส่งผลดีต่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ ขณะเดียวกันก็อาจทำให้เด็กเสียสมาธิหรือมีปัญหาการจัดการเวลาและสุขภาพ ผู้ปกครองและครูต้องมีบทบาทในการเลือกสื่อที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก โดยต้องคำนึงถึงความปลอดภัยและคุณภาพของเนื้อหา เพื่อให้เด็กได้รับประโยชน์สูงสุดจากการใช้งานสื่อดิจิทัล การใช้อุปกรณ์ดิจิทัล และแอปพลิเคชันที่สามารถเสริมสร้างทักษะการอ่านและเขียนของเด็กได้ รวมถึงมีการควบคุมและกำกับดูแล เพื่อไม่ให้เด็กพึ่งพาเทคโนโลยีมากเกินไป จนสูญเสียทักษะการอ่านและเขียนด้วยตนเอง การจำกัดเวลาในการใช้สื่อดิจิทัลเป็นสิ่งสำคัญต่อการป้องกันไม่ให้เด็กใช้เวลามากเกินไปในการเล่นเกมหรือดูวิดีโอ จนทำให้เกิดปัญหาทางสุขภาพและพฤติกรรมการเรียนรู้ ทั้งนี้ในยุคดิจิทัลควรเป็นการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยผสมผสานระหว่างการใช้สื่อดิจิทัลกับการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมและการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาทั้งด้านทักษะทางวิชาการและทักษะทางสังคม

คำสำคัญ: การสร้างพื้นฐานการเรียนรู้หนังสือ, เทคโนโลยีสำหรับเด็กปฐมวัย

Abstract

The objectives of this academic article are to 1) promote knowledge and understanding of early childhood literacy in the digital age to parents, early childhood teachers, and the people involved in child development, and 2) suggest literacy development in early childhood that combines the use of technology in a balanced way and is appropriate for the age of the child.

Understanding early childhood literacy is crucial in laying the foundation for learning in a child's life, especially in the digital age, which presents both challenges and new opportunities. Nowadays, children have access to various forms of information and media through the internet and digital devices. While such access can potentially enhance learning skills, it can also lead to distractions, time

management issues, and health concerns if not managed properly. Parents and teachers play a vital role in selecting age-appropriate media, considering safety and content quality, to ensure children benefit maximally from digital media usage. Utilizing digital devices and applications that enhance children's reading and writing skills while maintaining supervision is essential to prevent overreliance on technology, which could hinder independent literacy skills. Limiting screen time is crucial in preventing excessive gaming or video watching, which can negatively impact health and learning behaviors. In the digital age, learning should be a blended approach, integrating digital media with hands-on activities and interactions with others to foster holistic development in both academic and social skills.

Keywords: Early Literacy Development, Technology for Early Childhood

1. บทนำ

ในโลกดิจิทัลที่เต็มไปด้วยสื่ออินเทอร์เน็ต และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ซึ่งถูกสร้างขึ้นเพื่อให้ใช้งานง่าย รวมถึงสถานการณ์เล็งดูแบบตามใจ หรือปล่อยปละละเลย หรือการให้เวลาในการปฏิสัมพันธ์กับเด็กที่น้อยและขาดคุณภาพ ส่งผลให้เด็กเข้าถึงสื่อออนไลน์ ผ่าน "จออิเล็กทรอนิกส์" ทั้งจอโทรทัศน์ จอคอมพิวเตอร์ และจอโทรศัพท์มือถือ ได้อย่างง่ายดาย สิ่งเหล่านี้ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของเด็กปฐมวัย (รุ่งทิพา แยมรุ่ง และคณะ, 2565) และเกิดผลกระทบทั้งด้านระบบประสาท สมอง การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และพัฒนาการด้านการสื่อสารของเด็ก (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2564) โดยเฉพาะด้านการรู้หนังสือ หรือ ความสามารถด้านการอ่านและการเขียน ซึ่งถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการเรียนรู้ในอนาคต จึงทำให้เกิดคำถามชวนคิดว่า ภายใต้โลกยุคดิจิทัลนี้ ผู้ปกครอง และครูปฐมวัย มีบทบาทอย่างไร ในการสร้างพื้นฐานการรู้หนังสือของเด็กปฐมวัย มีบทบาทในการสร้างการใช้เทคโนโลยีที่มีประโยชน์และสร้างคุณค่าในชีวิตประจำวันของเด็ก และ บทบาทการสร้างสมดุลในการใช้เทคโนโลยีของเด็กอย่างไร ดังนั้น การนำเสนอบทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเรื่องการเรียนรู้หนังสือของเด็กปฐมวัย ความท้าทายในโลกยุคดิจิทัล แก่ผู้ปกครอง ครูปฐมวัย และบุคคลทั่วไป ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก และ 2) เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการรู้หนังสือของเด็กปฐมวัย ที่มีการผสมผสานการใช้เทคโนโลยีอย่างสมดุล และเหมาะสมกับวัยของเด็ก

2. การสร้างพื้นฐานการรู้หนังสือของเด็กปฐมวัย

ในการสร้างพื้นฐานการรู้หนังสือของเด็กปฐมวัย มีความรู้หลายประการที่ผู้ปกครอง และครูปฐมวัย จำเป็นต้องเข้าใจอย่างชัดเจน ผู้เขียนขอเสนอตามลำดับ ดังนี้

2.1 ความหมายของการรู้หนังสือ

การรู้หนังสือของเด็กปฐมวัย (Early Literacy) หมายถึง ความสามารถในการอ่าน เขียน ฟัง พูด และสร้างข้อความหรือประโยคในลักษณะที่ช่วยให้สามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การรับรู้เรื่องเสียง การออกเสียง ความคล่องแคล่วในการอ่าน คำศัพท์ ความเข้าใจในการอ่านหรือเรื่องราวที่อ่าน และการรับรู้ด้านการพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์ (Raising Children Network, 2023; Pajor, 2023) ทั้งนี้ การจัดประสบการณ์ด้านการรู้หนังสือจะมุ่งเน้นไปที่พัฒนาการการรู้หนังสือขั้นต้นของเด็ก ที่ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านการอ่านและการเขียน แม้ว่าเด็กจะพัฒนาทักษะการอ่านเขียนมากมาย แต่ผลการวิจัยได้ระบุว่า องค์ประกอบที่สำคัญต่อการรู้หนังสือของเด็ก มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ภาษาพูด ประกอบด้วย คำศัพท์ และความเข้าใจคำศัพท์ 2) หลักการเกี่ยวกับตัวอักษร ประกอบด้วย ความรู้เรื่องตัวอักษร และการรับรู้เรื่องเสียง (ความสามารถในการจำและจัดการเสียงในคำ) และ 3) การรับรู้ด้านการพิมพ์ ประกอบด้วย ความเข้าใจ และการจำเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์ และลักษณะของข้อความ (Kelley, 2021)

2.2 ความสำคัญของการรู้หนังสือ

การรู้หนังสือเป็นคุณสมบัติพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ และการสื่อสารในสังคมปัจจุบัน เป็นบันไดขั้นแรกของการแสวงหาความรู้อันมหาศาลในโลก รวมถึงเชื่อมโยงการสื่อสารของผู้คนในสังคมเข้าด้วยกัน องค์การยูเนสโกถือว่า การรู้หนังสือเป็นประตูสู่อิสรภาพของมนุษยชาติ (สำนักงานการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2560) การรู้หนังสือ เป็นการให้อิสรภาพแก่ผู้คนที่ทั้งหลายจากความไม่รู้ จากความยากจน และจากความเจ็บไข้ได้ป่วย เพราะเมื่อรู้หนังสือจะช่วยให้ดำเนินชีวิตอย่างมีเสรี และมีชีวิตที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การรู้หนังสือยังเป็นแรงผลักดันก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ช่วยปรับปรุงสุขภาพของเด็กและครอบครัว รวมถึงเรื่องโภชนาการ ช่วยลดความยากจน และขยายโอกาสในชีวิต และเพื่อการพัฒนาการรู้หนังสือให้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน ในปี ค.ศ. 2030 (พ.ศ. 2573) ยูเนสโกจึงใช้แนวทางส่งเสริมการรู้หนังสืออย่างกว้างขวาง โดยให้ความสำคัญกับการสร้างรากฐานที่แข็งแกร่งผ่านการดูแล และการให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: UNESCO, 2024) ทั้งนี้เพราะ ผลจากการวิจัยได้แสดงให้เห็นว่า เด็กที่ได้สัมผัสกับสภาพแวดล้อม การอ่านและภาษาที่หลากหลายก่อนเริ่มเข้าโรงเรียน มีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จในการศึกษาต่อในภายหลัง เนื่องจากการพัฒนาการอ่านออกเขียนได้ในช่วงแรกเริ่ม ช่วยให้เด็ก ๆ มีรากฐานทักษะทางภาษาที่แข็งแกร่งทั้งด้านไวยากรณ์ การสะกดคำ และการสื่อสารด้วยวาจาที่เพิ่มขึ้น (Wichert, 2023) มีระดับความมั่นใจในตนเองที่สูงขึ้น รวมถึงมีส่วนร่วมกับประสบการณ์การเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น (Sopris, 2023) นอกจากนี้ การรู้หนังสือ ยังเป็นทักษะที่ช่วยให้เด็กสามารถสื่อสาร แสดงตัวตน และเข้าใจโลกรอบตัว ตลอดจนเป็นทักษะที่ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดสร้างสรรค์ และพัฒนาการด้านอารมณ์และสังคมของเด็ก ดังนั้น รากฐานที่มั่นคงในด้านทักษะการอ่านออกเขียนได้ในวัยเด็ก จึงมีผลต่อความสำเร็จทางวิชาการและโอกาสในอนาคต รวมถึงเป็นการเปิดประตูสู่การเรียนรู้ขั้นสูง การศึกษาระดับอุดมศึกษา และเส้นทางอาชีพที่คุ้มค่า (Shichida Australia, 2023) สำหรับสภาวะการศึกษาไทยด้านการอ่าน ปัจจุบันได้ปรากฏปัญหาอย่างชัดเจน พิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษานานาชาติ โครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (Programme for International Student Assessment: PISA) ซึ่งประเมินทุก 3 ปี เพื่อติดตามแนวโน้มคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน และให้ข้อมูลในระดับนโยบาย การประเมินจะครอบคลุม 3 ด้าน ได้แก่ การอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ในปี 2022 มีนักเรียนเข้าร่วมการประเมินประมาณ 690,000 คน ผลการประเมินของประเทศไทย พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยด้านการอ่าน 379 คะแนน ซึ่งเมื่อเทียบกับปี 2018 พบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านการอ่านลดลง 14 คะแนน ทั้งนี้ ผลการประเมินของประเทศไทยตั้งแต่ PISA 2000 จนถึง PISA 2022 พบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านการอ่านมีแนวโน้มลดลง (สถาบันการส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2566) เด็กปฐมวัย หรือเด็กช่วงอายุระหว่าง 0 - 6 ปี ถือเป็นช่วงโอกาสทองของการเรียนรู้ การพัฒนาและการกระตุ้นที่ถูกรับจะสนับสนุนพัฒนาการทุกด้าน ทั้งร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม สติปัญญาและสมอง อีกทั้งการวางรากฐานพัฒนาการทุกด้านจำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก (ชนาธิป บุษมาศ, 2565) ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เด็กได้รับและซึมซับในวัยนี้ จะมีผลเมื่อเด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนของการให้ความสนใจกับการพัฒนาการรู้หนังสือของเด็กปฐมวัย เพื่อสร้างรากฐานที่มั่นคงหรือเป็นพื้นฐานด้านการรู้หนังสือแก่เด็กในวัยต่อไป รวมถึงเป็นสถานการณ์แห่งความท้าทายในโลกดิจิทัลอีกด้วย

2.3 องค์ประกอบของการรู้หนังสือ

การรู้หนังสือเป็นทักษะที่มีความสำคัญอย่างมากต่อกระบวนการพัฒนาของเด็ก และถือเป็นรากฐานของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนเป็นพื้นฐานของทักษะชีวิตที่สำคัญในการวิเคราะห์และวิพากษ์วิจารณ์ปรากฏการณ์ต่าง ๆ (Septiani & Syaodih, 2020) การศึกษาองค์ประกอบของการรู้หนังสือ จะช่วยให้สามารถกำหนดระดับการรู้หนังสือ รวมถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่สนับสนุนการรู้หนังสือของเด็ก ตลอดจนสามารถกำหนดระบบการวัดการรู้หนังสือที่มีประสิทธิภาพได้

Pajor (2023) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการรู้หนังสือ ซึ่งมาจากหลักฐานด้านการวิจัยในช่วง 20 ปี

ที่ผ่านมา เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็ก ดังนี้

1. การรับรู้เรื่องเสียง (Phonological awareness) หมายถึง ความสามารถในการจดจำเสียง ได้ยินเสียง เป็นคำพูด การรับรู้เรื่องเสียงจะเกิดได้ เมื่อเด็กได้ยินคำพูดและเพลง รวมถึงเมื่อเด็กเริ่มสนุกไปกับเสียง จังหวะของคำ และ สัมผัสตัวอักษร (คำที่เริ่มต้นด้วยเสียงเดียวกัน) ทักษะด้านการรับรู้เรื่องเสียง จะช่วยให้เด็กสามารถอ่านได้คล่องแคล่ว
2. การออกเสียง (Phonics) หมายถึง ความเข้าใจว่าตัวอักษรเป็นตัวแทนของเสียงแต่ละเสียง และเสียง เหล่านั้นสามารถนำมารวมกันเป็นคำได้ การออกเสียงมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้การอ่าน ซึ่งเป็นแนวทางที่เป็นระบบและมี โครงสร้างเพื่อทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างตัวอักษรและเสียง ด้วยการเรียนรู้การออกเสียง นักเรียนจะได้รับทักษะใน การถอดรหัสคำศัพท์ แบ่งคำศัพท์ออกเป็นเสียงเดี่ยวๆ และผสมผสานเพื่อให้อ่านได้อย่างถูกต้อง ความสามารถในการถอดรหัส คำที่ไม่คุ้นเคยนี้ช่วยเพิ่มความคล่องในการอ่าน ความเข้าใจ และการจดจำคำศัพท์
3. ความคล่องแคล่วในการอ่าน (Fluency) หมายถึง ความสามารถของเด็กในการอ่านตัวอักษร ภาพ หรือ ข้อความที่คุ้นเคย ได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และราบรื่น ในขณะเดียวกันก็ถ่ายทอดความหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความ คล่องแคล่วในการอ่านจะทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างการจดจำคำศัพท์และความเข้าใจความหมาย
4. คำศัพท์ (Vocabulary) เป็นการรวบรวมคำที่รู้จักและเข้าใจในภาษาใดภาษาหนึ่ง ประกอบด้วยคำ วลี และสำนวนทั้งหมดที่ใช้และเข้าใจได้เมื่อพูด ฟัง อ่าน หรือเขียน สำหรับเด็ก ๆ จะเพิ่มคำศัพท์ใหม่ประมาณ 1,000 ถึง 4,000 คำในแต่ละปี ปริมาณคำศัพท์สำหรับเด็กมีความสำคัญมาก ยิ่งเด็กรู้คำศัพท์มาก ก็จะเข้าใจในสิ่งที่อ่านได้ง่าย การพัฒนา คำศัพท์ของเด็กเริ่มต้นเมื่อได้สัมผัสกับคำศัพท์ จากนั้นก็เรียนรู้ เข้าใจคำศัพท์ที่คุ้นเคย จากการสนทนาและกิจวัตรต่าง ๆ ใน ชีวิตประจำวัน ผู้ใหญ่จะรู้ว่าเด็กเริ่มเข้าใจคำศัพท์ เมื่อเด็กตอบสนองต่อเสียงที่ได้ยิน
5. ความเข้าใจในการอ่าน (Comprehension) หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างความเข้าใจในคำศัพท์ และการ คิดตีความสิ่งที่อ่าน ซึ่งนำไปสู่ความเข้าใจในสิ่งที่อ่าน สามารถอธิบาย หรือเล่าสิ่งที่อ่านได้ถูกต้อง เด็ก ๆ จะเข้าใจในสิ่งที่อ่าน เมื่อได้ สัมผัสกับหนังสือ เรื่องราว และมีประสบการณ์การอ่าน สิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เด็กเติบโตเป็นผู้รักการอ่าน
6. การรับรู้ด้านการพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์ (Print awareness) หมายถึง ความเข้าใจลักษณะและหน้าที่ของภาษา เขียน ที่ปรากฏในสิ่งพิมพ์ ว่าเป็นสิ่งที่มีความหมาย เช่น ชี้อักษรที่อยูรอบตัวได้ เริ่มเข้าใจความคิดรวบยอดเรื่อง ตัวอักษร คำ ประโยค เข้าใจทิศทางในการอ่านจากซ้ายไปขวา เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า การรู้หนังสือของเด็กปฐมวัย มิได้มุ่งเน้นเฉพาะการอ่านออกเขียนได้ แต่เป็นทักษะ ที่ครอบคลุมหลายองค์ประกอบ ได้แก่ การรับรู้เรื่องเสียง การออกเสียง ความคล่องแคล่วในการอ่าน คำศัพท์ ความเข้าใจ ในการอ่าน และการรับรู้ด้านการพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์ ดังนั้น การพัฒนาการรู้หนังสือของเด็กปฐมวัยจึงต้องเป็นการพัฒนา แบบองค์รวม ที่เหมาะสมตามช่วงวัย ซึ่งหากเด็กได้รับการสนับสนุนได้สอดคล้องกับพัฒนาการการรู้หนังสือ จะส่งผลให้เด็ก ได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ

2.4 พัฒนาการการรู้หนังสือของเด็กปฐมวัย

เด็ก ๆ สามารถเริ่มเรียนรู้ภาษาได้ตั้งแต่แรกเกิด โดยครอบครัวและผู้เลี้ยงดู การเรียนรู้เรียกว่า การรู้หนังสือ ขั้นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความเชื่อมโยงกับประสบการณ์ครั้งแรกที่เด็กได้จากการพูด การเล่าเรื่องราวจากหนังสือ และการร้องเพลง รวมถึงสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็กที่เต็มไปด้วยภาษา การที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับภาษา ได้เห็นและได้ทำสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ภาษา ล้วนเป็นสิ่งจำเป็นต่อพัฒนาการการรู้หนังสือ ดังนั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้ปกครอง และครู ที่จะช่วยกระตุ้นและ พัฒนาทักษะการรู้หนังสือ ภายใต้ความเข้าใจพัฒนาการด้านการรู้หนังสือของเด็กอย่างชัดเจน ซึ่ง Universal Class (n.d) และ (Kelley, 2021) ได้อธิบายไว้ ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 พัฒนาการหลักที่สำคัญด้านการรู้หนังสือของเด็กปฐมวัย

อายุ	พัฒนาการหลัก
2 เดือน	- ทำเสียงอ้อแอ้ ในลำคอ - ให้ความสนใจกับเสียง
4 เดือน	- พูดเสียงอ้อแอ้ - ร้องให้เพื่อแสดงความต้องการ (เช่น หิว เมื่อยล้า)
6 เดือน	- ตอบสนองคนที่มีเสียงคุ้นเคย ออกเสียงอู อา ได้ - รับรู้ชื่อตนเอง
9 เดือน	- สร้างเสียงพื้นฐาน เช่น "dada" "mama" - เลียนแบบเสียงของคนอื่นได้
1 ปี	- ตอบสนองต่อคำขอของผู้อื่นได้ - สื่อสารผ่านท่าทางได้ เช่น สั่นหัว แทนคำว่า "ไม่"
1½ ปี	- ลองใช้คำพูดที่เคยได้ยิน - สื่อสารผ่านการชี้
2 ปี	- สามารถพูดได้หลายคำ - สามารถตั้งชื่อวัตถุและชื่อคน
3 ปี	- สามารถสร้างประโยคสั้น ๆ - สามารถพูดตามคำต่าง ๆ ที่คนอื่นพูด
4 ปี	- สามารถสนทนาได้ - ฟังเมื่อมีการอ่าน และเข้าใจภาพส่วนใหญ่ที่มีในหนังสือ
5 ปี	- สามารถตั้งชื่อวัตถุและชื่อคนได้มากขึ้น - แยกแยะการพิมพ์ออกจากภาพได้
6 ปี	- ทำความเข้าใจกับคำแนะนำที่ซับซ้อนมากขึ้น (2-3 ขั้นตอน) - รู้จักอักขระบางตัว
7 ปี	- รู้วิธีการตั้งหนังสือให้ตรงและเปิดหน้าได้ - สร้างความเชื่อมโยงระหว่างเรื่องราวต่าง ๆ กับชีวิตได้
8 ปี	- สามารถเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ได้ - สร้างคำที่คล้องจองได้
9 ปี	- เข้าใจกฎเกณฑ์ทางไวยากรณ์บางอย่าง - ทำท่าเขียนหรือวาดเพื่อสื่อสารความคิด
10 ปี	- สามารถร้องเพลงหรือท่องบทกวีได้ ท่องตัวอักษรได้ - จำและสะกดคำศัพท์ง่าย ๆ ได้
11 ปี	- รู้จักตัวอักษรจำนวนมาก - เชื่อมโยงเรื่องราว และตั้งคำถามที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวต่าง ๆ ได้
12 ปี	- สามารถพูดประโยคต่าง ๆ ได้ชัดเจน - สร้างและเขียนคำ เพื่อสื่อสารความคิด
13 ปี	- เข้าใจคำที่เกี่ยวกับกาลเวลา (เช่น อดีต อนาคต) - จำและสะกดคำศัพท์ง่าย ๆ ได้
14 ปี	- สามารถท่องสิ่งที่ซับซ้อนมากขึ้น (เช่น ที่อยู่ของตนเอง) - เชื่อมโยงเรื่องราว และตั้งคำถามที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวต่าง ๆ ได้
15 ปี	- จำข้อความ ชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง และเขียนตัวอักษรได้ - สร้างและเขียนคำ เพื่อสื่อสารความคิด
16 ปี	- ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่

นอกจากนี้ ยังมีผลการวิจัยที่พบว่า ภาษา ทักษะการอ่านและการเขียน เป็นสิ่งที่พัฒนาในเวลาเดียวกัน และมีความเชื่อมโยงใกล้ชิดกัน เด็กที่ได้รับการกระตุ้นพัฒนาการด้านการรู้หนังสือตั้งแต่แรกเริ่ม จะมีผลเชื่อมโยงต่อพัฒนาการทางภาษาของเด็กในช่วงวัยต่อมา (AMC, 2019) ทั้งนี้การพัฒนาภาษาและการรู้หนังสือของเด็กปฐมวัย เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ ผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมประจำวันทั้งที่บ้าน และที่โรงเรียนของเด็ก (Foti, 2022) ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการการรู้หนังสือของเด็ก เป็นสิ่งที่ผู้ปกครองและครูจำเป็นต้องตระหนัก การสนับสนุนที่สอดคล้องกับช่วงวัย ย่อมก่อให้เกิดผลดีกับเด็กทั้งในปัจจุบัน และอนาคต

2.5 บทบาทของผู้ปกครองและครูในการสร้างพื้นฐานการรู้หนังสือของเด็กปฐมวัย

ผู้ปกครองและครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมการรู้หนังสือในเด็กปฐมวัย ในฐานะผู้ส่งมอบเครื่องมือที่จำเป็นต่อการสร้างความสำเร็จทางวิชาการ การศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา และการใช้ชีวิตที่ต้องเผชิญกับความต้องการของชีวิตยุคใหม่ ปัจจุบันมีกลยุทธ์ หรือแนวทางหลากหลายที่ผู้ปกครอง สามารถนำไปใช้เพื่อส่งเสริมการรู้หนังสือของเด็ก (Tekyi-Arhin, 2023)

ปรกัต จูตระกูล (2562) ได้เสนอแนวทางสำหรับผู้ปกครองในการสร้างพื้นฐานการรู้หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัยไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. พูดคุยอย่างใกล้ชิด สบสายตาและโต้ตอบในเชิงบวก เมื่อเด็กทำเสียงหรือมีการพูดคุย จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการสื่อสารและการเรียนรู้ของเด็กได้เป็นอย่างดี
2. เล่นร่วมกับเด็กในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เล่นซ่อนหา เล่นบทบาทสมมติ ต่อบล็อก ระบายสี เล่นรถ และเล่นนอกบ้าน กิจกรรมเหล่านี้ช่วยสร้างพื้นที่ที่เด็กสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองด้านอ่านและการเขียนได้อย่างสนุกสนานและมีความสุข
3. ร้องเพลง ฟังเพลง และเต้นตามจังหวะกับเด็ก กิจกรรมนี้สร้างความสนุกสนานและผูกพันในครอบครัวได้อย่างดี นอกจากนี้ยังมีผลต่อการพัฒนาความรู้หนังสือ เด็กจะเรียนรู้คำศัพท์ใหม่ โครงสร้างประโยค และการใช้ภาษาในการร้องเพลงและแสดงออก รวมถึงสามารถสร้างภาพในจินตนาการจากเนื้อเพลง และมีโอกาสในการระบายสีหรือวาดภาพเกี่ยวกับเนื้อเพลงที่ชื่นชอบ เป็นต้น

4. อ่านหนังสือภาพให้เด็กฟังทุกวัน ถ้าเด็กไม่ยอมอยู่นิ่ง ๆ ขณะอ่านหนังสือ ผู้ใหญ่ไม่ต้องกังวล เด็กเล็กสามารถฟังในขณะที่พวกเขาเคลื่อนไหวไปได้ การสร้างบรรยากาศที่เป็นส่วนผสมของการอ่านและกิจกรรมอื่น ๆ จะทำให้เด็กมีประสบการณ์การเรียนรู้ที่สนุกสนานและน่าสนใจ นอกจากนี้ การอ่านหนังสือให้เด็กฟัง ไม่จำเป็นต้องอ่านทั้งเล่มให้จบ ผู้ปกครองสามารถแบ่งการอ่านออกเป็นช่วงเวลาสั้น ๆ และทำให้เป็นประจำทุกวัน โดยอ่านในช่วงที่เหมาะสม เช่น ตอนเช้าก่อนอาบน้ำ หรือก่อนนอน เป็นต้น การอ่านนิทานก่อนนอน เป็นกิจวัตรที่ดีที่สุด เพราะช่วยสร้างระยะเวลาผ่อนคลายและสร้างความสุขในครอบครัวได้อย่างยิ่ง นอกจากนี้ การอ่านหนังสือให้ฟังในสถานการณ์อื่น ๆ เช่น รออาหารในร้าน ก็เป็นวิธีที่ดีในการให้เด็กได้รับประสบการณ์การอ่านอย่างมีความหมายและสนุกสนาน

5. แสดงให้เด็กเห็นถึง “โลก” รอบ ๆ ตัว ด้วยการชี้ไปที่สี รูปทรง ตัวอักษร และรูปแบบต่าง ๆ โดยเมื่อเด็กเห็นการชี้สิ่งเหล่านั้น และได้รับการอธิบายถึงคุณลักษณะและความหมาย เด็กมีโอกาสนับและจดจำได้มากขึ้น

จะเห็นว่า ความใส่ใจ ความใกล้ชิด การเล่นกับเด็กผ่านกิจกรรมทางภาษาแบบต่าง ๆ เช่น ร้องเพลง อ่านหนังสือ พูดคุย เล่นเกมทางภาษา ระหว่างผู้ปกครองและเด็ก รวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยภาษา จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการรู้หนังสือ หรือการอ่านออกเขียนได้ที่มีความหมายต่อเด็กในระยะยาว

สำหรับครูปฐมวัย TeachKloud (2023) ผู้สร้างแอปพลิเคชันเพื่อเด็ก ได้เสนอแนะวิธีการสร้างพื้นฐานการรู้หนังสือของเด็กปฐมวัย ดังนี้

1. สร้างสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยภาษา ด้วยการจัดหา “สิ่งพิมพ์” ที่เด็กสามารถอ่านได้ เช่น หนังสือ นิทาน ภาพ ฉลาก และมองเห็นชัดเจน รวมทั้งกระตุ้นการโต้ตอบกับคำและสัญลักษณ์อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การสร้างโอกาสทางภาษาและการสนทนาตลอดทั้งวัน ซึ่งอาจรวมถึงการพูดคุยผ่านกิจกรรม การส่งเสริมให้เด็ก ๆ แสดงความคิดและความรู้สึก หรือใช้การเล่าเรื่องเป็นช่องทางในการสำรวจคำศัพท์ ถือเป็นวิธีการปฏิบัติจริงที่สำคัญ
2. ผสมผสานการสอนการออกเสียง การออกเสียงเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้การอ่านและการเขียน เป็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวอักษรและเสียงที่สอดคล้องกัน การสอนการออกเสียงมีวิธีการ ดังนี้

2.1 จัดกิจกรรมที่เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสหลากหลาย เช่น เล่นบล็อกตัวอักษร เล่นเกมการศึกษา การเล่นเกมเหล่านี้ จะทำให้การสอนเรื่องการออกเสียงมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.2 ผสมผสานการเล่นและกิจกรรมการออกเสียง เช่น “เกมทายสิ่งของ” “เกมบิงโกโฟนิค” หรือ “เกมกล่องเสียง” แนวทางนี้จะทำให้เด็กรู้ว่าการออกเสียงเป็นเรื่องสนุก และฝึกฝนทักษะการรับรู้ทางเสียง การรู้จักตัวอักษร

และการผสมผสานเสียง โดยไม่รู้ตัวกำลังเรียนรู้

3. ส่งเสริมให้เด็กรักการอ่าน ตั้งแต่ยังเล็ก ด้วยวิธีการ ดังนี้

3.1 สร้างมุมอ่านหนังสือที่แสนสุข โดยจัดให้เป็นบริเวณที่สะดวกสบาย ดึงดูดใจ เต็มไปด้วยหนังสือหลากหลายประเภทที่เหมาะสมกับวัยและความสามารถในการอ่านเด็ก

3.2 อ่านออกเสียงและเรื่องราวเชิงโต้ตอบ การอ่านออกเสียงให้เด็ก ๆ ฟัง ไม่เพียงแต่ช่วยพัฒนาทักษะด้านคำศัพท์และความเข้าใจ แต่ยังแสดงให้เห็นความสุขจากการอ่านเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งจะมีทั้งเรื่องราวที่น่าสงสัย เรื่องราวที่น่าหัวเราะ นอกจากนี้การแสดงความกระตือรือร้นของครูในช่วงเวลาเล่าเรื่องแบบโต้ตอบสามารถกระตุ้นความสนใจของเด็กในการอ่านได้

3.3 จัดหาหนังสือที่หลากหลาย เพื่อรองรับความสนใจ วัฒนธรรม และภาษาที่แตกต่างกันของเด็ก ซึ่งอาจรวมถึงหนังสือภาพ บทกวี นิทาน และวรรณกรรมหลากหลายวัฒนธรรม มุมหนังสือที่หลากหลายจะขยายฐานความรู้ของเด็ก และทำให้เด็กมองเห็นตัวเองในเรื่องราวที่อ่าน

3.4 ผสมผสานการอ่านในกิจวัตรประจำวัน ครูจำเป็นต้องค้นหาวิธีบูรณาการการอ่านเข้ากับกิจกรรมประจำวันของเด็ก อาจเป็นเรื่องง่าย ๆ เช่น เล่านิทานก่อนหลับ หรือมอบหมาย "หนังสือประจำสัปดาห์" ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยการเรียนรู้ที่กำลังเรียนรู้ การที่ครูจัดการอ่านเข้าไปกับกิจกรรมประจำวัน ไม่เพียงแต่จะพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ แต่ยังเป็นการปลูกเมล็ดพันธุ์ที่จะสร้างแรงบันดาลใจให้เด็กกลายเป็นนักคิดที่เป็นอิสระ เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต และเป็นพลเมืองที่มีความเอาใจใส่ต่อโลก

4. ใช้กิจกรรมการเล่นเชิงสำรวจและสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมการรู้หนังสือ โดยมุ่งเน้นการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่สามารถเคลื่อนย้าย จัดการ ควบคุม และเปลี่ยนแปลงได้ในขณะเล่นให้เด็ก ๆ สิ่งเหล่านี้มีทั้งวัสดุธรรมชาติ เช่น หิน เปลือกหอย หรือลูกสน และสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เช่น กระดุม บล็อก หรือผ้า สำหรับวิธีการเล่น มีดังนี้

4.1 การสร้างคำศัพท์ ขณะที่เด็กมีส่วนร่วมระหว่างการเล่น เขาจะพัฒนาทักษะทางภาษาผ่านการตั้งชื่อสิ่งของ การอธิบายการกระทำ และการมีส่วนร่วมในการสนทนากับเพื่อนและครู ครูสามารถส่งเสริมในกิจกรรมนี้ได้ด้วยการแนะนำคำศัพท์ใหม่ ไม่ว่าจะเป็นชื่อของวัสดุ หรือคำคุณศัพท์เพื่ออธิบายคุณลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น พื้นผิว ขนาด หรือสี เป็นต้น

4.2 การเล่าเรื่องและเรียงลำดับ การเล่นเชิงสำรวจและสร้างสรรค์ ช่วยสร้างโอกาสที่ดี สำหรับการเล่าเรื่อง และจัดลำดับ ซึ่งเป็นฐานที่สำคัญของการรู้หนังสือ เด็ก ๆ สามารถใช้การเล่นเหล่านี้เพื่อสร้างและเล่าเรื่องราวของตนเอง จัดฉาก พัฒนาตัวละคร และเรียงลำดับเหตุการณ์ ครูสามารถสนับสนุนต่อเติมความรู้ โดยการเริ่มโครงเรื่อง การถามคำถาม และชี้ให้เห็นลำดับและรูปแบบต่าง ๆ และสามารถแสดงความสนใจในเรื่องเล่าที่เด็ก ๆ พัฒนาและใช้ความคิด ด้วยการถามและให้ข้อเสนอแนะ

4.3 การคิดเชิงสัญลักษณ์ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเล่นเชิงสำรวจและสร้างสรรค์ ช่วยสนับสนุน พัฒนาการคิดเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญสำหรับการรู้หนังสือ เมื่อเด็ก ๆ ใช้หินแทนเค้กหรือแท่งไม้แทนบุคคล แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการใช้สิ่งหนึ่งเพื่อเป็นตัวแทนของอีกสิ่งหนึ่ง และนี่คือพื้นฐานของการอ่านและการเขียนสัญลักษณ์ (ตัวอักษรและคำ) ที่แสดงถึงความคิดและความหมาย

4.4 การสอนทิศทางและคำบุพบท ในการเล่นเชิงสำรวจและสร้างสรรค์ เด็ก ๆ จะเรียนรู้ทิศทาง และคำบุพบทผ่านคำที่ครูร้องขอ เช่น ครูอาจขอให้เด็ก “วางบล็อกสีแดงไว้ใต้บล็อกสีน้ำเงิน” หรือ “ย้ายขนนกไปด้านหลังหิน” ปฏิสัมพันธ์เหล่านี้ช่วยเพิ่มความเข้าใจในการฟังและทักษะทางภาษา ซึ่งเป็นรากฐานสำหรับการพัฒนาการอ่านออกเขียน ในอนาคต ครูจำเป็นต้องมีการเตรียมตัวสำหรับกิจกรรมเหล่านี้ ภายใต้อารมณ์ของความสุข สนุกสนาน สิ่งสำคัญที่ควรตระหนัก คือ ประสบการณ์การเรียนรู้ที่สนุกสนานเกี่ยวกับการรู้หนังสือสามารถเสริมคุณค่าเพิ่มเติมได้ผ่านการสนทนา

5. การพัฒนาทักษะการใช้ภาษาพูดผ่านการสนทนา สิ่งนี้มีผลกระทบอย่างมากต่อการอ่านออกเขียนได้ การสนทนาเป็นหัวใจของการพัฒนา และทำหน้าที่เป็นรากฐานของความสามารถทางภาษา ซึ่งก่อให้เกิดทั้งความเข้าใจและการแสดงออก แนวทางการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาพูด มีดังนี้

5.1 ใช้พลังแห่งการสนทนา เชิญชวนให้เด็ก ๆ พูด จะทำให้เกิดการเปิดเผยเรื่องราว ถามคำถาม แบ่งปันความคิดของตนเอง และค่อย ๆ สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโลก เมื่อเวลาผ่านไป คำศัพท์ของเด็กจะลึกซึ้งยิ่งขึ้น มีไวยากรณ์ดีขึ้น และเริ่มใช้โครงสร้างประโยคที่ซับซ้อนขึ้น พลังนี้จะช่วยเพิ่มความมั่นใจและกำหนดบุคลิกภาพของเด็ก

5.2 สร้างโอกาสการสนทนาที่หลากหลาย ที่เป็นมากกว่าการพูดคุยทั่วไป แนวทางนี้ควรจำเป็นต้องรอบคอบ ในการเตรียมประเด็น เพื่อส่งเสริมการอภิปราย การสอบถาม การหยุดชั่วคราวเพื่อเชิญชวนให้ตอบ การใช้คำถามปลายเปิด การสะท้อนคำพูด และสนุกไปกับการสนทนาโต้ตอบ สิ่งสำคัญของกิจกรรมนี้จะอยู่ที่การทำให้เด็กรู้สึกว่าได้ รับการรับฟังและเป็นที่ยอมรับ ซึ่งจะช่วยปลูกฝังความนับถือตนเองและฝึกทักษะทางสังคม

5.3 การบูรณาการการสนทนาตลอดทั้งวัน การพูดสั้น ๆ ในช่วงเวลาต่าง ๆ เช่น การรับประทานอาหาร การเล่น เล่านิทาน เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาภาษาพูด เพราะการสนทนาโต้ตอบในบริบทเหล่านี้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ และเป็นประสบการณ์ที่ช่วยให้เด็ก ๆ เชื่อมโยงกฎเกณฑ์ทางภาษานามธรรมกับสถานการณ์ในชีวิตจริงได้

5.4 ผสมผสานการเล่นภาษาแบบต่าง ๆ เกมภาษา เช่น เกมสัมผัส การเล่นหุ่น การสวมบทบาท การเชื่อมโยงเรื่องราว เป็นวิธีที่ดียิ่งในการส่งเสริมบทสนทนา กิจกรรมที่สนุกสนานเหล่านี้ทำให้เด็ก ๆ รู้สึกสบายในการใช้ ภาษา ขณะเดียวกันก็พัฒนาคำศัพท์และความเข้าใจด้วย

5.5 การให้อิสระในการพูด การสนทนาอย่างมีวิจารณญาณภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีการเคารพความคิดของเด็กเป็นประจำ และส่งเสริมการแสดงออกเพื่อปลูกฝังคำพูดที่เป็นอิสระ รวมถึงการให้เวลาอย่างเพียงพอในการแสดงความคิดเห็น และเคารพจังหวะการสนทนาของเด็ก เป็นเครื่องมืออันทรงพลังในการเพิ่มความสามารถด้านการใช้ภาษาพูด ขณะที่เด็กใช้ศักยภาพทางภาษาอย่างมากมา ผ่านการสนทนา การแสดงออกของเด็กจะเปิดเผยให้เห็นความรู้ความเข้าใจ ความสามารถทางสังคม-อารมณ์ และทักษะการเล่าเรื่อง ซึ่งถือเป็นการวางรากฐานที่แข็งแกร่งสำหรับการอ่านออกเขียนได้ในอนาคต

6. บทบาทของดนตรีและบทกวีในการรู้หนังสือ ดนตรีและบทกวีมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการรู้หนังสือของเด็ก ที่ครูปฐมวัยจะต้องนำมาใช้ประโยชน์เพื่อส่งเสริมการรู้หนังสือ ตามแนวทาง ดังนี้

6.1 เชื่อมโยงดนตรี บทกลอน และการอ่านออกเขียนได้ การใช้ดนตรีและบทกวี เด็กจะรู้จักจังหวะและน้ำเสียงของภาษาพูด เมื่อเด็ก ๆ มีส่วนร่วมกับดนตรีและคำคล้องจอง ด้วยการสื่อสารที่มีจังหวะ มีระดับเสียงสูงเสียงต่ำ และมีการใช้ไวยากรณ์ จึงเสมือนการฝึกฝนทักษะการพูด ซึ่งเป็นรากฐานของการอ่านและการเรียนรู้ภาษา สำหรับเด็กเล็ก การใช้เพลงกล่อมเด็ก จะช่วยให้เด็กรู้จักโลกแห่งคำศัพท์ที่ผสมผสานจังหวะ ทำนอง และภาษา เพื่อกระตุ้นการรับรู้ทางการได้ยินและทักษะทางภาษาของเด็ก การสนับสนุนให้เด็ก ๆ เล่นกับเสียงและจังหวะของภาษา จึงเป็นการเพิ่มการรับรู้เกี่ยวกับพื้นฐานของเสียงด้วย

6.2 บูรณาการดนตรีและบทกวีเข้ากับการเรียนรู้ภาษาที่เหมาะสมกับเด็ก ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ 1) ใช้เพลงและบทกวีช่วงเวลาเปลี่ยนผ่าน เช่น ขณะทำความสะอาดหรือย้ายจากกิจกรรมหนึ่งไปอีกกิจกรรมหนึ่ง 2) ใช้เพลงและบทกวีเพื่อสอนแนวคิดใหม่ ๆ เพลงที่ติดหูช่วยให้เด็ก ๆ จดจำเนื้อหาทางวิชาการที่สำคัญได้ 3) ให้เล่นเครื่องดนตรี และเคาะจังหวะเพื่อสนับสนุนการรับรู้ทางเสียง 4) ส่งเสริมให้เด็ก ๆ สร้างสรรค์เพลงและบทกวีของตนเอง ไปพร้อม ๆ กับ การเสริมสร้างทักษะทางภาษา และ 5) ผสมผสานดนตรีและการเคลื่อนไหว ซึ่งมีทั้งเพลง การเดินรำ และบทกวี เป็นประจำ เพื่อส่งเสริมการอ่านออกเขียนด้วยวิธีการที่สนุกสนานและมีพลัง

7. สนับสนุนการรู้หนังสือให้เด็กที่ใช้สองภาษา กิจกรรมนี้ถือเป็นความท้าทาย และทำได้หลากหลาย ดังนี้

7.1 ยอมรับการใช้สองภาษาของเด็ก การกระตุ้นให้เด็กใช้สองภาษาในห้องเรียนและผสมผสานสื่อ หรือ แหล่งเรียนรู้สองภาษา ถือเป็นจุดแข็งต่อการพัฒนาภาษา และทำให้เด็กรู้สึกมีคุณค่าและมีส่วนร่วม

7.2 ใช้สื่อที่เป็นภาพ ภาพจะช่วยอธิบายความหมายของสิ่งต่าง ๆ ให้เด็กที่ใช้สองภาษา รู้และเข้าใจชัดเจน การ ติดป้ายกำกับบนสิ่งของในห้องเรียน จะช่วยให้เด็กเชื่อมโยงวัตถุกับคำ ช่วยให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น และส่งเสริมการเรียนรู้คำศัพท์

7.3 ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างเด็ก ในขณะที่เล่นและสื่อสารกัน ไม่เพียงแต่ช่วยพัฒนาทักษะทางสังคม แต่ยังพัฒนาทักษะทางภาษาด้วย

7.4 ใช้ประสาทสัมผัสหลายส่วนในกระบวนการเรียนรู้ภาษา การจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งกิจกรรม สัมผัส การเคลื่อนไหว การใช้ภาพ และการใช้เสียง จะสนับสนุนรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกันและส่งเสริมการมีส่วนร่วม

7.5 ร่วมมือกับผู้ปกครอง ผู้ปกครองของเด็กที่ใช้สองภาษา เป็นแหล่งข้อมูลหลักเกี่ยวกับพัฒนาการทาง ภาษาและภูมิหลังทางวัฒนธรรมของเด็ก ผู้ปกครองสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับจุดแข็ง ความท้าทาย ความชอบ และ แนวปฏิบัติด้านการอ่านออกเขียนได้ของเด็กที่บ้าน

จากสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ทำให้ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีภาระต้องออกไปทำงานนอกบ้าน เวลาการอยู่ ร่วมกับเด็กลดน้อยลง การปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้ปกครอง จึงต้องเป็นปฏิสัมพันธ์ที่เต็มไปด้วยความหมาย ที่ส่งผลต่อ พัฒนาการของเด็ก และสำหรับครูปฐมวัยจำเป็นต้องปฏิบัติหน้าที่ โดยใช้เวลาทุกนาทีอย่างมีความหมายต่อการพัฒนา การรู้หนังสือของเด็ก ทุก ๆ กิจกรรม ทั้งกิจวัตรประจำวัน เช่น รับประทานอาหาร ล้างหน้า เล่นของเล่น ฯลฯ และกิจกรรม ที่ส่งเสริมพัฒนาการ เช่น การเล่านิทาน การร้องเพลง การเล่นสร้างสรรค์ ฯลฯ ควรเป็นรูปแบบของการบูรณาการ เน้นการ พัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวม ภายใต้การสร้างสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยภาษา และมีความปลอดภัยทางจิต การสร้างพื้นฐาน การรู้หนังสือ ถือเป็นบทบาทสำคัญของผู้ปกครอง และครู ดังนั้นการร่วมมืออย่างแข็งขัน ด้วยวิธีการตอบสนองตามวัย ของเด็ก และใช้วิธีการเชิงรุก บนพื้นฐานสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยภาษา รวมถึงการแบ่งปันข้อมูลต่างๆ ระหว่างครูและ ผู้ปกครอง หรือการสื่อสารสองทาง จึงเป็นวิธีการที่ทำนายบนโลกยุคดิจิทัลเป็นอย่างดี

3. การสร้างการใช้เทคโนโลยีที่มีประโยชน์ และความสมดุลในการใช้เทคโนโลยีของเด็กปฐมวัย

ยุคก่อนหน้านี้ การรู้หนังสือ เป็นคำที่ผูกติดกับหนังสือ หรือสิ่งพิมพ์มาก่อน ปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามา มีบทบาทในชีวิตของคนทุกวัย ทุกระดับ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะเด็กยุคอัลฟ่า ที่เจริญเติบโตบนโลกเทคโนโลยี ท่ามกลางสื่อออนไลน์ เช่น โทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟน แท็บเล็ต เพซบุ๊ก โลก และหลากหลายแอปพลิเคชัน ที่สามารถ สร้างประโยชน์และโทษได้ในเวลาเดียวกัน หลายคนมักมีความกังวลว่าสำหรับเด็ก สิ่งเหล่านี้จะให้โทษมากกว่าคุณ (Ged Good Life, 2021) จึงเกิดปรากฏการณ์คำใหม่ คือ การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) ซึ่งสำหรับเด็กปฐมวัย หมายถึง ความสามารถใหม่ของเด็กในการเข้าถึง เข้าร่วม สำรวจ ทำความเข้าใจ ประเมิน และริเริ่มการใช้สื่อทุกชนิด โดยเฉพาะสื่อดิจิทัล ได้อย่างเหมาะสมกับพัฒนาการตามวัย (Herdzina & Lauricella, 2020) ในศตวรรษที่ 21 การใช้สื่อ ดิจิทัลเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นสำหรับเด็กปฐมวัย ในฐานะเครื่องมืออำนวยความสะดวกที่นำไปสู่การเรียนรู้หลากหลาย รูปแบบ (วันศิริ นิลสุขชา และ สุภาวดี โสภาวัจน์, 2565) อย่างไรก็ตาม มีการกล่าวว่า การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล สำหรับเด็ก ปฐมวัยดูเหมือน จะยังไม่มีอยู่ในตัวเด็ก แต่หากเด็กได้รับการสนับสนุนทักษะการรู้หนังสือ สิ่งนี้เหล่านี้เอง จะเป็นรากฐาน นำไปสู่ทักษะอันซับซ้อนในวันข้างหน้า (ถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์ และ พิรุณ อนุวัชศิริวงศ์, 2561) ดังนั้น การดำเนินการสร้าง พื้นฐานของการรู้เท่าทันสื่อในวัยเด็ก หรือการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัล ที่ส่งผลให้เด็กสามารถเข้าถึง วิเคราะห์ แยกแยะ ประเมิน และ สื่อสารข้อมูลอย่างสร้างสรรค์ได้หลากหลายรูปแบบ ทั้งสื่อที่อยู่ในรูปแบบสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ ซึ่งเป็นการใช้ เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ โดยไม่ทำให้การดำเนินชีวิตของเด็กเสียสมดุล จึงเป็นหน้าที่ของผู้ปกครองและครู ที่ต้องให้การดูแล รวมถึงเลือกเนื้อหาของสื่อที่เหมาะสมกับเด็ก

Herdzina and Lauricella (2020) ได้กล่าวถึงแนวทางการสนับสนุน เพื่อให้เด็กเกิดทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ดังนี้

1. ให้โอกาสการเข้าถึงสื่อ เพื่อค้นหาและใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ
2. มุ่งเน้นการใช้สื่อเพื่อความสุขสนาน
3. ใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับข้อความในสื่อ และถ่ายทอดความรู้ที่ได้นั้นออกมาอย่างเหมาะสม เช่น ใช้คำถามกระตุ้นในระหว่างการใช้อินเทอร์เน็ต มอบหมายให้เด็กสืบเสาะ โดยการสอบถามบุคคลใกล้ชิด เป็นต้น
4. กระตุ้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผ่านการตั้งคำถามและวิเคราะห์ข้อความในสื่อ
5. ฝึกการประเมิน เพื่อให้เด็กรู้จักการตั้งคำถามตนเองว่า “สื่อนี้เหมาะกับตัวเด็ก หรืองานของเด็ก หรือไม่”
6. สนับสนุนการริเริ่มสร้างสื่อที่สอดคล้องกับวัย

นอกจากนี้ วันศิริ นิลสุขชา และสุภาวดี โสภาวัจน์ (2565); ธนากรหนังสือเพื่อเด็กปฐมวัยออนไลน์ (2564); ปุณณรัตน์ พิงคานนท์ (2564); ชุตินา เล็กพงศ์ และปณัฐชนน จารุชัยนิวัฒน์ (2018); งาม เชื้อสถาปนศิริ (2565) และ เดลีเทค (Dailytech) (2565) ได้เสนอแนะบทบาทของครูในการสร้างการใช้เทคโนโลยีที่มีประโยชน์ ต่อเด็กปฐมวัย และบทบาทของผู้ปกครองในการสร้างความสมดุลในการใช้เทคโนโลยีของเด็กปฐมวัย ดังนี้

บทบาทของครูในการสร้างการใช้เทคโนโลยีที่มีประโยชน์ต่อเด็กปฐมวัย

การใช้เทคโนโลยีสำหรับเด็กปฐมวัย เป็นเรื่องที่ครูจำเป็นต้องวางแผนและทำด้วยความรอบคอบ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก โดยเฉพาะพัฒนาการด้านการรู้หนังสือ และการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งมีแนวทาง ดังนี้

1. ใช้สื่อเทคโนโลยีเป็นทางเลือกในการเรียนรู้ เช่น จัดมุมคอมพิวเตอร์หรือมุมเทคโนโลยีในห้องเรียนให้เด็กสามารถเลือกใช้งานร่วมกันได้โดยไม่บังคับ
2. ใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อเสริมการเรียนรู้หลัก โดยบูรณาการเข้ากับกิจกรรมการเรียนรู้และประสบการณ์ เพื่อกระตุ้นความสนใจของเด็กในการทำกิจกรรมต่างๆ ส่งเสริมให้เด็กได้ลงมือทำ สำรวจ ค้นคว้า เล่น ฝึกแก้ปัญหา คิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดสร้างสรรค์ เช่น เมื่อเรียนเรื่องต้นไม้ ครูพาเด็กไปดูต้นไม้จริง ใช้กล้องดิจิทัลบันทึกภาพต้นไม้ชนิดต่างๆ รอบโรงเรียน ใช้เทปอัดเสียงและจดบันทึกสิ่งที่เด็กสังเกตเกี่ยวกับต้นไม้ หรือใช้อินเทอร์เน็ตหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับต้นไม้
3. ใช้เทคโนโลยีในการสร้างกิจกรรมที่เด็กสามารถเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมได้ เช่น การใช้แอปพลิเคชันที่ให้เด็กมีส่วนร่วมในการตอบคำถาม การวาดภาพ หรือการเล่นเกมที่การเรียนรู้ ปัจจุบันมีเว็บไซต์หลากหลาย ที่ครูสามารถนำไปใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการมีส่วนร่วม ตัวอย่างเช่น

- เว็บไซต์ karn.tv โลกแห่งการเรียนรู้ของเด็ก มีสื่อการสอนที่เป็นภาษาไทยสำหรับเด็กระดับปฐมวัย และประถมศึกษาตอนต้น ที่สามารถดาวน์โหลดไปใช้ได้

- เว็บไซต์ th.khanacademy.org จะเน้นเนื้อหาวิชาการหลากหลาย ซึ่งสามารถเลือกกระดัดชั้นเรียนที่เหมาะสมกับอายุได้ สามารถเรียนได้ทั้งครอบครัว ทั้งนี้ในการเลือกใช้ผู้ใช้อาจต้องมีวัตถุประสงค์ชัดเจน

- เว็บไซต์ brainpop.com จะมีข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดของสิ่งต่างๆ ที่เด็กพบในชีวิตประจำวัน หลากหลาย รวมถึงมีเกมส์ แบบทดสอบให้เด็ก ๆ ทำเพื่อให้เข้าใจมากยิ่งขึ้น จุดอ่อนของเว็บไซต์นี้ ผู้ใช้จะต้องมีความรู้ภาษาอังกฤษ เพื่อให้สามารถเข้าใช้ได้ตามเป้าหมายที่ต้องการ

- เว็บไซต์ wonderopolis.org เว็บไซต์นี้เหมาะสำหรับเด็กช่างสงสัย มีการตั้งคำถาม “ทำไม” “เพราะอะไร” ในหัวข้อที่น่าสนใจในชีวิตประจำวัน และจะมีจุดอ่อนเหมือนกับเว็บไซต์ brainpop.com

4. ใช้เทคโนโลยีเพื่อเปิดโลกทัศน์ของเด็ก และสนับสนุนศักยภาพด้านการเรียนรู้ เช่น ใช้กล้องดิจิทัล หรือ สมาร์ทโฟน บันทึกภาพ อ่านหนังสือนิทานอิเล็กทรอนิกส์สลับกับการอ่านหนังสือนิทานภาพประกอบ เป็นต้น

5. ใช้เทคโนโลยีเท่าที่จำเป็น และควรกำหนดระยะเวลาในการใช้เทคโนโลยี ในการจัดกิจกรรม ครูควรเน้นให้เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า หากจำเป็นต้องใช้สื่อเทคโนโลยี กรณีที่ไม่สามารถหาของจริงได้ ครูควรพิจารณาเรื่องเวลาในการใช้เทคโนโลยี เพราะแสงของจอบางชนิดอาจมีผลต่อสายตาของเด็ก

6. ใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างการรู้หนังสือ และการรู้เท่าทันสื่อ เช่น การให้เด็กสังเกตสิ่งที่มีบนแป้นพิมพ์ หรือหน้าจอบคอมพิวเตอร์ การให้เด็กวิเคราะห์ภาพ หรือการกระทำที่ปรากฏบนคอมพิวเตอร์ และพิจารณาความเหมาะสม

สรุปได้ว่า ครูควรให้ความสำคัญกับการใช้สื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย และเน้นการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ และการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและน่าสนใจสำหรับเด็ก รวมถึงใช้เทคโนโลยีเพื่อประโยชน์ด้านการรู้หนังสือ และการรู้เท่าทันสื่อ

บทบาทของผู้ปกครองในการสร้างความสมดุลในการใช้เทคโนโลยีของเด็กปฐมวัย

ปัจจุบันผู้ปกครอง หรือผู้ใกล้ชิดกับเด็ก มักเป็นคนแรก ๆ ที่เปิดโอกาสให้เด็กใช้สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต เพราะเข้าใจคลาดเคลื่อนว่า จะทำให้เด็กฉลาดรอบรู้ไว ตรงกันข้าม กุมารแพทย์ ได้เตือนว่า การใช้จอ หรือเครื่องมือสื่อสาร ในการเลี้ยงเด็ก ไม่ว่าจะเป็น สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต หรือโทรทัศน์ ล้วนส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็กทั้งด้านภาษา กล้ามเนื้อมัดเล็ก สติปัญญา ในด้านพฤติกรรมของเด็ก เด็กที่อยู่กับจอสมา่เสมอ จะมีความก้าวร้าว ขน สมาธิสั้น ตื้อ ต่อต้าน โลกส่วนตัวสูง สื่อสารกับผู้อื่นน้อย ในด้านการทำงานของสมองระดับสูงส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรู้คิด การควบคุมตนเองจะแยลง รวมถึงมีภาวะอารมณ์นอนหลับยาก ระยะเวลาการหลับน้อยลง ซึ่งส่งผลต่อการจำและอารมณ์ของเด็ก ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ปกครองจะต้องตระหนักในผลกระทบของสื่อเทคโนโลยี และปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ พฤติกรรมของตน เพื่อป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคตกับเด็ก รวมถึงสร้างความสมดุลในการใช้เทคโนโลยีแก่เด็กปฐมวัย ตามแนวทาง ดังนี้

1. ในเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 2 ปี ผู้ปกครองไม่ควรใช้สื่อจากจอโทรทัศน์ วิทยุทัศน์ และสื่อเทคโนโลยีอื่น ๆ เพื่อป้องกันผลเสียที่จะส่งผลกระทบต่อสายตา สมอง ประสิทธิภาพการเรียนรู้ และพัฒนาการในทุกด้านของเด็ก สำหรับเด็กที่มีอายุ 2-5 ปี ผู้ปกครองควรใช้สื่อร่วมกับเด็ก ช่วยเหลือเสนอแนะสิ่งต่าง ๆ เกี่ยวกับสื่อที่ เวลาการใช้ไม่เกิน 1 ชั่วโมง สำหรับเวลาที่เหลือควรเป็นเวลาของการทำกิจกรรมที่เด็กได้ลงมือปฏิบัติร่วมกับผู้ปกครอง เช่น รดน้ำต้นไม้ ออกกำลังกาย เป็นต้น

2. เพื่อระงับการใช้สื่อดิจิทัลของเด็ก โดยการจัดหาเทคโนโลยีและสื่อที่มีประโยชน์ เน้นการคัดเลือกสื่อที่ใช้เป็นเครื่องมือด้านการศึกษา ให้ความบันเทิง ตลอดจนให้โอกาสเด็กได้เล่นหรือใช้สื่ออย่างอิสระ มีการกำหนดระยะเวลา และบริเวณที่เล่นที่อยู่ในสายตาของผู้ปกครอง

3. ใช้หลักการ “ถ่วง หน่วง รอ” ยึดระยะเวลาการใช้สื่อดิจิทัล และไม่ใช้สื่อเป็นเครื่องมือการต่อรอง หรือเงื่อนไขของรางวัล

4. ตรวจสอบการเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครอง เลือกรูปแบบการเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่มาเป็นแนวปฏิบัติ เพราะจากการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองที่เลี้ยงดูเด็กแบบอำนาจนิยม แบบตามใจ และแบบปล่อยปละละเลย มีโอกาสทำให้เด็กเครียด เพราะไม่มีพื้นที่ระบายความคับข้องใจ ส่งผลให้เด็กมีโอกาสนั้นไปเสพติดสื่อดิจิทัลมากขึ้น

5. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้เวลาอ่านหนังสือ หรือทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีประโยชน์มากกว่าการเล่น แท็บเล็ต สมาร์ทโฟน หรือนั่งดูโทรทัศน์ โดยปราศจากการสื่อสาร

จะเห็นได้ว่า การสร้างความสมดุลในการใช้เทคโนโลยีของเด็กปฐมวัย เป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลา ใช้การดูแลเอาใจใส่ และการสนับสนุนจากผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เด็กเติบโตและพัฒนาอย่างเหมาะสมในโลกที่เต็มไปด้วยเทคโนโลยีในปัจจุบันและอนาคต

4. ข้อเสนอแนะจากประสบการณ์ของผู้เขียน

ประสบการณ์จากการปฏิบัติงานตำแหน่งครูอนุบาล ประมาณ 10 ปี และการปฏิบัติงานในตำแหน่งอาจารย์
สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยประมาณ 30 ปี ที่มองเห็นการมุ่งเน้นอ่านออกเขียนได้ของเด็กปฐมวัยไทย มักเกิดภายใต้การกระทำ
ของผู้ใหญ่ที่โน้มเอียงไปในทางบังคับ มากกว่าการใช้ความรู้ความเข้าใจ และหลักการของการเตรียมความพร้อมตามหลักสูตร
การศึกษาปฐมวัย ประกอบกับสถานการณ์ของเด็กปฐมวัยที่ต้องเผชิญกับเทคโนโลยี และสื่อออนไลน์มากมาย และที่สำคัญ คือ
สถานการณ์เด็กไทยในปัจจุบัน ที่พบข้อมูลมากมาย เช่น เด็กไทยอ่านไม่ออก เด็กไทยอ่านไม่เก่งเด็กไทยอ่านน้อย ปัญหาความ
เหลื่อมล้ำ เด็กไทยจากครอบครัวที่มีฐานะยากจนมีโอกาสเข้าถึงหนังสือน้อยกว่าเด็กจากครอบครัวที่ร่ำรวย ปัญหาครู ครูไทย
จำนวนมากยังขาดทักษะการสอนการอ่านที่มีประสิทธิภาพ ปัญหาเทคโนโลยี เด็กไทยใช้เวลากับหน้าจอมากเกินไป ส่งผลต่อ
พัฒนาการด้านการอ่าน ปัญหาที่เกิดขึ้นเหล่านี้ ล้วนก่อให้เกิดผลกระทบกับเด็กปฐมวัยทั้งระยะสั้น และระยะยาว การนำเสนอ
บทความนี้ จึงมุ่งหวังปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มุ่งเน้นการอ่านการเขียนของเด็กในช่วงปฐมวัย ที่มีได้คำนึงถึงตัวเด็กเป็นสำคัญ มาเป็น
การพัฒนาการรู้หนังสือของเด็ก โดยผสมผสานการใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ต่อเด็ก และเป็นไปอย่างสมดุล ตามแนวทาง ดังนี้

1. บูรณาการการรู้หนังสือเข้ากับชีวิตประจำวันของเด็ก ผ่านการให้เวลาของผู้ปกครองและครู
2. สร้างสภาพแวดล้อมที่เร้าความสนใจ ความอยากรู้อยากเห็น ที่สัมพันธ์กับการสนับสนุนทักษะการรู้หนังสือ
ได้แก่ จัดมุมหนังสือที่มีหนังสือเหมาะกับวัยของเด็ก โดยไม่ส่งผลกระทบต่อความงามของบ้าน หรือห้องเรียน
3. ปลุกฝังการรักการอ่าน เช่น ชักชวนให้เด็กอ่านคำที่พบเห็นจากป้ายการค้า ฉลากสินค้า ก่อนที่จะซื้อหรือใช้
ประโยชน์จากสิ่งเหล่านั้น เพื่อเพิ่มพูนคำศัพท์ เล่านิทานให้เด็กฟังก่อนนอน เป็นต้น
4. ใช้เทคโนโลยี ควบคู่ไปกับกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมการรู้หนังสือ เช่น ชี้อักษรบนแป้นพิมพ์คอมพิวเตอร์ก่อน
เล่นเกมสำหรับเด็ก อ่านออกเสียงตามเสียงที่ออกจากคอมพิวเตอร์ ฯลฯ
5. ร่วมทำกิจกรรมบนสื่อออนไลน์กับเด็ก เช่น ค้นหาแอปพลิเคชัน ร่วมเล่นเกม อ่านนิทาน ฯลฯ
6. สำหรับครูปฐมวัย ควรหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมการรู้หนังสือ ทั้งสื่อที่เป็นรูปธรรมและ
สื่อเทคโนโลยี
7. การเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ปกครอง และครู ด้านการรู้หนังสือ ผ่านการปฏิบัติจริง เช่น อ่านหนังสือให้เด็กเห็น
สม่ำเสมอ ใช้เทคโนโลยีในการค้นคว้าหาความรู้ หรือเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ สม่ำเสมอ
8. เปิดเพลงให้เด็กฟังตั้งแต่อยู่ในครรภ์ และร้องเพลงกล่อมตอนไถ่เปล เพื่อสนับสนุนการรู้หนังสือ และส่งเสริม
สุนทรียภาพของเด็ก

ข้อเสนอแนะตามแนวทางที่กล่าวข้างต้น เป็นส่วนหนึ่งจากประสบการณ์ที่ ผู้เขียนได้นำไปปฏิบัติกับบุตรชาย
ช่วงปฐมวัย เริ่มตั้งแต่วัยทารก ด้วยการร้องเพลงกล่อมนอนสม่ำเสมอ หลายกิจกรรมผู้เขียนจะพูดคุยกับบุตรแม้ว่าจะยังไม่
สามารถสื่อสารเป็นภาษาพูดได้ เช่น ก่อนอุ้มไปอาบน้ำ ผู้เขียนจะบอกลูกว่าจะไปอาบน้ำ ขณะอาบน้ำ ผู้เขียนจะหยิบสบู่และ
บอกว่า ลูกสบู่ นะ ทุกช่วงเวลาการเติบโต ไปโรงเรียน ผู้เขียนจะสื่อสารด้วยการถาม ชี้อักษรให้สังเกต เช่น เวลารถติดผู้เขียนจะชี้
ให้บุตรดูสัญลักษณ์เครื่องหมายรถยนต์ บอกให้บุตรตาม และสอบถามสม่ำเสมอ ไม่ว่าผู้เขียนจะมีเวลาเท่าใด จะใช้เวลาเหล่านั้น
ในการสื่อสาร ชักชวนทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น วาดภาพ เล่นของเล่น เป็นต้น ช่วงมัธยมแม้ว่าจะไม่ปรากฏสัญญาณ
ความสามารถด้านการรู้หนังสือ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีให้เห็น แต่ในช่วงก่อนสอบเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา
ผู้เขียนเห็นความพยายามในการอ่านหนังสือด้วยตนเอง พร้อมกับเป้าหมายการศึกษาต่อที่ชัดเจน คือ ดุริยางค์ศิลป์ และดนตรี
ศึกษา ผู้เขียนคิดว่า ด้วยการปฏิบัติที่ผู้เขียนมีต่อบุตรตั้งแต่ช่วงปฐมวัย อาจเป็นส่วนหนึ่งที่ผลักดันให้บุตรชายมีความสามารถ
ทางการอ่าน ผสมผสานกับความมุ่งมั่น จึงสอบเข้าเรียนวิทยาลัยดุริยางค์ศิลป์ เอกเปียโน รวมถึงพบความสำเร็จระหว่างเรียน
ภายใต้คำว่า “การค้นพบตัวเอง” (บุตรชายไม่มีความสามารถในการเล่นเปียโนมาก่อน) ผู้เขียนจึงหวังว่า ผู้อ่านจะได้ประโยชน์
ด้านการนำไปใช้พัฒนาการรู้หนังสือของเด็กจากบทความนี้

5. บทสรุป

ผู้ปกครองและครูปฐมวัย มีบทบาทสำคัญในการสร้างพื้นฐานการรู้หนังสือ หรือทักษะการอ่าน การเขียนของเด็กปฐมวัย ซึ่งประกอบด้วย การรับรู้เรื่องเสียง การออกเสียง ความคล่องแคล่วในการอ่าน คำศัพท์ ความเข้าใจในการอ่านหรือเรื่องราวที่อ่าน และการรับรู้ด้านการพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์ ทักษะดังกล่าวนับเป็นทักษะที่มีความสำคัญต่อเด็ก ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ในฐานะบัณฑิตแห่งการแสวงหาความรู้ สร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่งของการเรียนรู้ในอนาคต และเป็นประตูสู่โอกาสจากความรู้ จากความยากจน และจากความเจ็บป่วย สำหรับแนวทางการสร้างพื้นฐานการรู้หนังสือ สิ่งสำคัญคือ การเข้าใจพัฒนาการของเด็ก โดยเฉพาะพัฒนาการด้านการรู้หนังสือ ซึ่งจะช่วยให้แนวทางการสร้างพื้นฐานการรู้หนังสือ เช่น การเล่นกับเด็ก การพูดคุย การอ่านหนังสือ การจัดสภาพแวดล้อม การจัดกิจกรรมรักการอ่าน การบูรณาการดนตรีและบทกวีเข้ากับการเรียนรู้ภาษา ฯลฯ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับวัยของเด็ก พื้นฐานการรู้หนังสือที่มีความแข็งแกร่งจะเป็นรากฐานของการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อ ทั้งนี้ครูปฐมวัยจะต้องรับผิดชอบในการสร้างการใช้เทคโนโลยีที่มีประโยชน์ในชีวิตประจำวันของเด็ก โดยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณภาพภายใต้ความเข้าใจลักษณะของเด็กยุคดิจิทัล และส่งเสริมการพัฒนาทักษะทางดิจิทัลที่เหมาะสม ด้วยการหาแอปพลิเคชันที่เหมาะสมกับวัย และไม่ปล่อยให้เด็กอยู่กับเทคโนโลยีโดยลำพัง นอกจากนี้ผู้ปกครองยังมีบทบาทในการสร้างความสมดุลในการใช้เทคโนโลยีของเด็ก โดยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่เป็นมิตรและเหมาะสมสำหรับเด็กในโลกดิจิทัลปัจจุบัน การสร้างพื้นที่การรู้หนังสือ ที่จะนำไปสู่การรู้เท่าทันสื่อของเด็กปฐมวัยในโลกดิจิทัล จำเป็นต้องมีการร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง และครูปฐมวัย เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม และสนับสนุนให้เด็กพัฒนาการรู้หนังสือได้อย่างเต็มที่ในยุคดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

6. เอกสารอ้างอิง

- ชนาธิป บุปผามาศ. (2565). การพัฒนาหนังสือเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี*, 2(12), 142-150.
- ชีวิตดีดี (GED GoodLife). (2564). *รวมวิธีฝึกลูกน้อยให้ใช้ เทคโนโลยี แต่พอดี: โดยคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ*.
<https://www.gedgoodlife.com/family/58231-kid-and-technology-learning/>
- ชุดิมา เล็กพงศ์ และปณัฐชนัน จารุชัยนิวัฒน์. (2561). บทบาทของผู้ปกครองในการใช้เทคโนโลยีและสื่อปฏิสัมพันธ์กับเด็กวัยอนุบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร เขตคลองเตย. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*. 3(13), 71-81.
- เดลีเทค (Dailytech). (22 มกราคม 2565). *เทคโนโลยีกับเด็กปฐมวัย ช่วยในการเรียนรู้ได้อย่างไร?.* <https://www.dailytech.in.th/technology-for-young-children/>
- ถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์ และพิรุณ อนุวัชศิริวงศ์. (2561). *MIDL for Kids การรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัลสำหรับเด็กปฐมวัย*. มูลนิธิส่งเสริมเด็กและเยาวชน.
- ธาม เชื้อสถาปนศิริ. (2565). “สื่อจอใส” ภัยร้ายกระทบพัฒนาการและพฤติกรรมของเด็กในยุคดิจิทัล. <https://op.mahidol.ac.th/ga/posttoday-45/>
- ธนาคารหนังสือเพื่อเด็กปฐมวัยออนไลน์. (2564). *ลูกเล่นมือถือก่อนปฐมวัย เสี่ยงหายอย่างคาดไม่ถึง*.
<https://shorturl.asia/wYuAa>
- ปรภัต จุตระกูล. (2562). *5 ปฏิบัติการ สู่การรู้หนังสือแรกเริ่ม*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
<https://www.thaihealth.or.th/?p=230741>

- ปทุมรัตน์ พิงคานนท์. (2564). รูปแบบการใช้สื่อดิจิทัลกับการเรียนรู้ทางสังคมและการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของเด็กปฐมวัย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. <https://libdoc.dpu.ac.th/thesis/Punnarat.Pin.pdf>
- รุ่งทิวา แยมรุ่ง, กิตติชัย สุธาสิโนบล และพัฒน์นรี จันทราภิรมย์. (2565). ยุคการเปลี่ยนแปลงของโลกกับความท้าทายในการพัฒนาเด็กปฐมวัย. *วารสารคหเศรษฐศาสตร์*, 65(2), 1-13.
- วันศิริ นิลสุชา และสุภาวดี ไสภาวัจน์. (2565). พลเมืองดิจิทัลในเด็กปฐมวัย. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(2), 441-450.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2564). *ผลข้างเคียงยุคดิจิทัล เด็กติดจอกระทบพัฒนาการ*. <https://www.thaihealth.or.th/?p=236978>
- สำนักงานการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2560). *แนวทางการจัดการศึกษาหลักสูตรการรู้หนังสือไทย พุทธศักราช 2557*. <http://lpa.nfe.go.th/nfecenter/group/03/documents/planlearning60.pdf>
- สถาบันการส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2566). *การแถลงข่าวผลการประเมิน PISA 2022*. <https://pisathailand.ipst.ac.th/news-21/>
- AMC, H. (2019). *Importance of Language Development and Literacy in Children*. Hope AMC. <https://www.hope-amc.com/importance-of-language-development-and-literacy-in-children/>
- Foti, P. (2022). Cultivating Literacy Skills Through Children's Literature in Early Years - Theoretical and Practical Assumptions. *European Journal of Education Studies*, 7(9), 246-257.
- Herdzina, J. & Lauricella, A. (2020). *Media Literacy in Early Childhood Report Framework, Child Development Guidelines, and Tips for Implementation*. <https://www.erikson.edu/wp-content/uploads/2021/06/TEC-MediaLiteracy-Report.pdf>
- Kelley, S. (2021). *Best Practices in Early Childhood Literacy*. <https://education.uconn.edu/2021/10/20/best-practices-in-early-childhood-literacy/>
- Inse JOURNAL. (2023). *The Essential Components of Literacy Instruction, Part 1*. <https://journal.imse.com/the-essential-components-of-literacy-instruction-part-1-of-6/>
- Promoting Early Literacy: A Guide for Early Childhood Teachers-TeachKloud*. (2023). TeachKloud – Cloud Based Pre-school & Childcare Management System Online. <https://teachkloud.com/early-childhood-education/promoting-early-literacy-a-guide-for-early-childhood-teachers/>
- Raising Children Network. (2023). *Developing Literacy*. <https://raisingchildren.net.au/preschoolers/play-learning/literacy-reading-stories/developing-literacy>
- Septiani, N. & Syaodih, E. (2020). Emergent Literacy in Early Childhood. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*. (538), 52-55.
- Shichida Australia. (2023). *The Importance of Literacy Skills in Early Childhood Development*. <https://www.shichida.com.au/blog/the-importance-of-literacy-skills-in-early-childhood-development/>
- Sopris, V. (2023). *The Power of Early Literacy: Building Strong Foundations for Lifelong Learning*. <https://www.voyagersopris.com/vsl/blog/the-power-of-early-literacy>

- Tekyi-Arhin, O. (March 2023). *Strategies for Promoting Literacy Development in Young Children for Teachers and Parents*. https://www.researchgate.net/publication/369022078_Strategies_for_promoting_literacy_development_in_young_children_for_teachers_and_parents
- UNESCO. (2024). *What you need to know about literacy*. <https://www.unesco.org/en/literacy/need-know>
- Universal Class. (n.d.). *Language and Literacy Development in Understanding Child Development*. <https://www.universalclass.com/articles/psychology/child-development/language-and-literacy-development-in-understanding-child-development.htm>
- Wichert, L. (2023). *The Importance of Early Literacy: Why it Matters*. <https://www.ywcalgary.ca/news/the-importance-of-early-literacy-why-it-matters/>